

เรียนรู้ญี่ปุ่นจากการ์ตูน (ญี่ปุ่น)

ตอนที่ 8 รถไฟญี่ปุ่น

อำนัน เหล่าคุน

นักวิจัยอิสระ

ขอต้อนรับเข้าสู่เดือนตุลาคม สำหรับตอนนี้ผมขอเล่าเกี่ยวกับรถไฟในประเทศญี่ปุ่นให้กับท่านผู้อ่านฟังเพราะรถไฟเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนญี่ปุ่น และวันที่ 14 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันรถไฟของประเทศญี่ปุ่น (Tetsudou No Hi 鉄道の日) แต่ก่อนจะเล่าถึงรถไฟ ผมขอเล่าอีกวันในเดือนตุลาคมที่เป็นกระแสในช่วงหลายปีนี้ วันนั้นคือ วันฮาโลวีน หลายท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมวันฮาโลวีนเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น เพราะดูแล้วน่าจะไม่เกี่ยวข้องกันเลย ต้องขออธิบายว่าประเทศญี่ปุ่นรับวัฒนธรรมจากต่างชาติมาจำนวนมาก เช่น วันคริสต์มาส วันวาเลนไทน์ เป็นต้น ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเรื่องการส่งเสริมการตลาด ตัวอย่างที่ดีคือวันวาเลนไทน์ซึ่งฝ่ายหญิงจะซื้อช็อกโกแลตให้กับฝ่ายชาย ส่วนวันที่ 14 มีนาคมที่เรียกว่าวันไวต์ White day ฝ่ายชายจะซื้อช็อกโกแลตหรือของขวัญเพื่อตอบแทนของที่ได้จากวันวาเลนไทน์ย้อนกลับมาเล่าถึงวันฮาโลวีนในประเทศญี่ปุ่นคาดว่าน่าจะเริ่มปี ค.ศ.1983 ในงานอีเว้นท์ตรงฮาราจูกุ ในปี ค.ศ.1997 มีงานแต่งตัวแฟนซีในเมืองควาซากิจังหวัดคานากาวา ในปีเดียวกันโตเกียวดิสนีย์ได้จัดพาเหรด Disney Halloween ช่วงหลังมา Universal Studios Japan (USJ) ได้จัดงานเกี่ยวกับ Halloween [1] จากนั้นเป็นต้นมาเราจะพบเห็นงานอีเว้นท์ของฮาโลวีนกันได้ในเดือนตุลาคมของทุกปี

ภาพช็อกโกแลตลายฮาโลวีนปี 2019 ของบริษัท
Tirol Choco Co.,Ltd

ช่วงฮาโลวีน บริษัทขนมจะออกบรรจุภัณฑ์ขนมเป็นลายฮาโลวีน เช่น รูปผีทอง หรือผีน่ารัก ซึ่งหาซื้อได้ตามซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วไป ถ้าพูดถึงวันฮาโลวีนจะมีอีกอีเว้นท์หนึ่งที่จะต้องพูดถึงคืองานฮาโลวีนที่ชิบูยา (บริเวณสถานีรถไฟ และรอบๆ) โดยงานนี้ไม่มีผู้จัดงานเป็นการรวมตัวของคนแต่ง cosplay เป็นผีสางๆ เช่น ซอมบี้ ปีศาจ แม่มด เป็นต้น คาดว่าการรวมตัวเริ่มปี ค.ศ. 2013 จากความบังเอิญ และแพร่หลายในสื่อโซเชียล มีผู้แต่งตัวเป็นผีมาร่วมงานอย่างมากมาในปีต่อมาจากการรวมตัวของคนจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาดังนี้ ปัญหาเรื่องเศษขยะ การสร้างความรำคาญ และความเสียหาย จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เขตชิบูยาได้ออกกฎระเบียบเพื่อจัดการปัญหานี้เลยทีเดียว ซึ่งมีชื่อว่า “การรักษาความปลอดภัยบริเวณรอบสถานีชิบูยา (ภาษาญี่ปุ่นใช้ชื่อว่า 渋谷駅周辺地域の安全で安心な環境の確保に関する条例) [2]” ซึ่งในกฎระเบียบนี้มีจุดประสงค์ถึงการควบคุมในวันปีใหม่ด้วย เนื่องจากวันปีใหม่วัยรุ่นก็มีการรวมตัวบริเวณชิบูยา (หมายเหตุ คำว่า 条例 เป็นกฎระเบียบที่ออกจากองค์กรปกครองท้องถิ่น) ผมขอเล่าประสบการณ์ส่วนตัวว่ามีโอกาสผ่านไปแถวชิบูยาตอนเย็นวันฮาโลวีนพอดี ซึ่งตอนกำลังจะเข้าห้องน้ำใกล้ๆ กับสถานีรถไฟชิบูยามีมนุษย์ทำงานเอาเสื้อผ้ามารเปลี่ยนเป็นชุดผี แล้วก็เดินออกจากห้องน้ำ ผมรู้สึกว่าเขาทุ่มเทมากจริง ๆ

รถไฟญี่ปุ่น

วันรถไฟเป็นวันเพื่อระลึกถึงการเปิดดำเนินการรถไฟสายแรกของประเทศญี่ปุ่นในปีเมจิที่5(ค.ศ.1872) คือสายShinbashi (新橋) - Yokohama (横浜) ในปัจจุบัน มีหวัชบวนของรถจักรไอน้ำวางตัวยู่ด้านหน้าสถานีเพื่อเป็นที่ระลึก

สถานี Shinbashi ปัจจุบันเป็นรุ่นที่สอง สถานี Shinbashi รุ่นที่หนึ่ง คือ สถานี Shiodome ในปัจจุบัน ส่วนสถานี Yokohama เดิม ปัจจุบันคือ สถานี Sakuragicho (桜木町) ซึ่งในญี่ปุ่นมีการย้าย เปลี่ยนชื่อสถานี หรือซ่อมแซมสถานี ซึ่งเราจะเรียก รุ่นแรก ว่า 初代 Shodai รุ่นสองคือ 二代目 Nidai Me พอพูดถึงที่หนึ่ง รุ่นที่สองแล้วหลายท่านอาจจะนึกถึงเรื่องนาฏโตะที่มีการเรียกแบบนี้

รถไฟของญี่ปุ่นเริ่มต้นในยุคเมจิ รถไฟเป็นขนส่งสาธารณะของญี่ปุ่นที่ได้รับการพัฒนา และมีผู้ใช้งานจำนวนมาก ดังนั้นเราจึงพบรถไฟในจากการดูญี่ปุ่นเป็นปกติอยู่แล้ว เพื่อเสริมคำศัพท์และความรู้เกี่ยวกับรถไฟของคนญี่ปุ่น ผมขอยกบางส่วนมาเล่าให้ฟัง คำศัพท์พื้นฐานของคำว่ารถไฟ คือ 電車 (Densha ซึ่งแปลว่า รถไฟฟ้า) 列車 (Ressha ซึ่งแปลว่า รถไฟ) และ 汽車 (Kisha ซึ่งแปลว่า รถจักรไอน้ำ) ซึ่งปัจจุบันรถไฟในประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นรถไฟที่ใช้ไฟฟ้าหมดแล้ว หากผมพูดถึงคำว่ารถไฟ จะหมายถึง รถไฟฟ้า 電車 ส่วนคำว่า 鉄道 (Tetsudou) จะมีความหมายว่าการรถไฟ

ถ้าแบ่งรถไฟญี่ปุ่นจากเจ้าของ อาจจะแบ่งได้ 2 ประเภท คือ จากการรถไฟญี่ปุ่นเดิม (ในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า 国有鉄道 Kokuyuu Tetsudou ซึ่งเรียกย่อว่า 国鉄 Kokutetsu) และรถไฟเอกชน 私有鉄道 Shiyuu Tetsudou เรียกย่อ ๆ ว่า 私鉄 Shitetsu สำหรับการรถไฟญี่ปุ่นได้แปลงเป็นบริษัทเราเรียกกระบวนการนี้ว่า 民営化 (Mineika) ในช่วงปีโชวะที่ 62 (ค.ศ.1987) จึงเกิดบริษัทที่ชื่อ JAPAN RAILWAY COMPANY (JR) ต่าง ๆ ขึ้นมาตามความรับผิดชอบ โดยแบ่งเป็น 7 บริษัท เช่น JR-EAST ที่ดูแลรถไฟ JR ในแถบคันโต หรือ JR Tokai ที่นักท่องเที่ยวรู้จักเพราะรับผิดชอบชินกันเซ็นระหว่างสถานีโตเกียวถึงสถานีชินโอซากา ส่วน 私鉄 ซึ่งเป็นของเอกชนมีหลายสายในเขตโตเกียว เช่น สาย Odakyu ซึ่งวิ่งไป ฮาโกเนะ สามารถขึ้นจากสถานีชินจูกุ หรือใครต้องการไปป็นเขาทาคาโอะก็สามารถขึ้นสาย Keio ได้ที่สถานีชินจูกุเช่นกัน เขาทาคาโอะเป็นอีกที่หนึ่งที่เหมาะจะไปดูใบไม้เปลี่ยนสี สำหรับคนในอดีตเชื่อว่าบนเขาทาคาโอะมีเท็นงูอาศัยอยู่

หากพูดถึงความเร็วของรถไฟ ถ้าเร็วสุดคือชินกันเซ็น ซึ่งมีหลายรุ่น สำหรับสายที่เป็นของ JR แต่ไม่ใช่ชินกันเซ็น จะเรียกว่า zairaisen 在来 คำว่า 在来 แปลว่าเช่นแต่ก่อน เช่นเคยตามปกติ สำหรับขบวนด่วนของแต่ละสายมีชื่อเรียกต่างกัน ขอยกของบริษัท Keio สาย Inokashira ซึ่งปลายทางเป็นสถานีชิบูยา จะมีขบวนด่วนกับธรรมดา ซึ่งขบวนด่วนเราจะเรียกว่า Express 急行 (Kyuukou) ซึ่งจะจอดบางสถานีเท่านั้น ส่วนขบวนธรรมดาที่จอดทุกสถานีเราจะเรียกว่า Local 各停 (Kakutei) ซึ่งมาจาก 各駅停車 (Kaku Eki Teisha) ที่แปลว่าจอดทุกสถานีนั่นเอง

เวลาเข้าคนในเมืองเดินเข้าไปขึ้นรถไฟที่สถานี คัทท์แรกที่เกี่ยวข้องคือ สถานีรถไฟ (駅 Eki) สำหรับคนที่มัตตัวเดือน (定期券 Teiki Ken) อยู่แล้ว ก็ขึ้นได้เลย แต่สำหรับคนไม่มีตัว (切符 Kippu) ก็ไปซื้อตัวได้ที่จำหน่ายตั๋วอัตโนมัติ (自動きっぷうりば Kidou Kippu Uriba) สำหรับตัวเดือนญี่ปุ่น ไม่เหมือนตัวจำนวนเที่ยวแบบเรา สามารถเข้าออกได้ตลอด และลงระหว่างเส้นทางได้ตลอด ซึ่งราคาจะแบ่งเป็นคนทำงาน และนักเรียน ในสถานีจะพบพนักงานซึ่งเรียกว่า 駅員 Eki in โดยจะมีหัวหน้าสถานีที่เรียกว่า 駅長 Eki chou พอเข้าประตูอัตโนมัติที่เรียกว่า 改札 Kaisatsu แล้วเดินไปชานชาลาเรียกว่า ホーム (Houmu) ตอนที่รถไฟมาจะได้ยินคือเสียงประกาศของสถานีว่า まもなく電車が来ます (Mamonaku Densha ga Kimasu) สักครู รถไฟกำลังมา)

การดูที่เกี่ยวกับรถไฟ เช่น Galaxy Express 999 (銀河鉄道 Ginga Tetsudou) และรอบนี้ขอเป็นเสนอจากกลุ่ม 特撮 (Tokusatsu) อย่างมาสไรเดอร์ (仮面ライダー) และขบวนการ (スーパー戦隊) เช่น ขบวนการเวทมนตร์ มาจิเรนเจอร์ และขบวนการรถไฟ ทคคิวเจอร์ ส่วนมาสไรเดอร์ จะกล่าวถึง Kamen Rider Den-O เล่นโดย Sato Takeru ซึ่งทั้งสามเรื่องของ Tokusatsu นี้จะมีรถไฟเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น Kamen Rider Den-O จะใช้รถไฟมาต่อสู้ รวมถึงตอนแปลงร่างจะใช้บัตรโดยสารมาแปลงร่าง ผมจำได้ว่าเรื่อง Kamen Rider Den-O ได้รับความนิยมมาก จึงมีภาพยนตร์ภาคต่อหลายเรื่อง สำหรับ Kamen Rider Den-O มีการรื้อปีังรถไฟของบริษัทโตคิวด้วย ในปี ค.ศ.2007 ในช่วงฤดูร้อนด้วย [3]

อ้างอิง

[1] Iijima Yoshiharu. (2016). Jack O' Lantern's. *Annual bulletin of the Department of Archaeology and Folklore*, 20(20), 30-42. <https://opac.tenri.ac.jp/opac/repository/metadata/4004/KOJ002003.pdf>

[2] Shibuya City, Japan. (2019, 20 June). *Ordinance on ensuring a safe and secure environment in the area around Shibuya Station*.

https://www.city.shibuya.tokyo.jp/reiki_int/reiki_honbun/g114RG00000845.html

[3] Tokyu Railways Co., Ltd. (2007, 5 July). Tokyu Line "Kamen Rider Den-O Stamp Rally" held during the summer vacation. https://www.tokyu.co.jp/file/070705_3.pdf

